

пляжних зон, засобів розміщення та закладів харчування. Розпочне формування якісного кадрового потенціалу, а також створить робочі місця в різних секторах економіки .

Список використаних джерел:

1. Мальська, М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика : навч. посіб. / М. П. Мальська, В. В. Худо. – Київ : Центр учб. Літ., 2007. – 7 с., 46 с.
2. Тадра, А. М. Ринок зеленого туризму в Україні: особливості, тенденції і фактори, що гальмують його розвиток [Електронний ресурс] / А. М. Тадра, Г.С. Дробішер. – Режим доступу:
3. Проект Закону України стаття №1«Про сільський зелений туризм» станом на 23.10.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_siltur.htm – Назва з екрана.
4. Про забезпечення розроблення проекту Програми розвитку туризму та курортів у Миколаївській області на 2016-2020 роки : розпорядження голови Миколаїв. облдержадмін. від 20 серп. 2015 р. № 245-р / В. І. Меріков ; Миколаїв. облдержадмін. – Миколаїв : [б. в.], 2015. – 6-7 с.

Яцула Г.В.,

студентка III курсу ОНМА
ім. А.В.Нежданової;

Науковий керівник: Хіль О.М., кандидат
мистецтвознавства, декан фортепіанно-
теоретичного факультету ОНМА ім.
А.В.Нежданової,
м. Одеса

ПОШУК ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО В ДМШ

Аналіз сучасних уявлень про початковий етап навчання гри на фортепіано дозволяє визначити низку суперечностей, що потребують розв'язання. Зазначений етап здійснюється завдяки опрацюванню вчителем з учнем відомих методичних шкіл гри на фортепіано, а саме О.Ніколаєва, Л.Баренбойма та Н.Перунової, Н.Ветлугіної та інших. Навчальний матеріал у цих посібниках має розділи, які відбивають бачення авторів змісту й етапів початкового музичного розвитку дитини та її оволодіння грою на фортепіано.

Разом із цим слід відзначити, що кожен з посібників своєрідно висвітлює важливі аспекти початкового етапу музичного розвитку дитини – ознайомлення

з основами музичної грамоти та гри на фортепіано. Учителю за класом фортепіано важливо знати особливості кожного з методичних посібників з метою вдосконалення професійної діяльності.

Метою нашого аналізу ми визначили ступінь висвітлення основних розділів (клаватура та нотне позначення звуків, ритм, темп, тривалість ноти в музиці, динамічні відтінки та ін.) у навчально-методичних посібниках, які найбільш розповсюджені в музичних школах на початковому етапі навчання.

Аналізуючи навчально-методичний посібник О.Ніколаєва «Школа гри на фортепіано» [5], слід зазначити, що автор приділяє достатньо уваги теоретичному обґрунтуванню основ оволодіння грою на інструменті. При цьому музичних прикладів, спрямованих на закріплення теоретичних засад недостатньо для дитини, яка прийшла навчатися в музичну школу в 6–7 років. Можна зробити висновок, що цей посібник більш доцільно використовувати для учнів 8–9-літнього віку. Якщо вчитель спирається на зазначений посібник, бажано було б закріплювати теоретичні знання учнів прикладами з інших збірників нот, спрямованих на учнів молодшої шкільної групи.

Актуальним з позиції закріплення теоретичних знань за допомогою опрацювання достатньої кількості музичних прикладів є посібник «Музична школа» [1]. Автори не тільки пропонують декілька музичних прикладів на закріплення нового для дитини знання, а й розширюють її світогляд сучасними за звучанням творами. Наприклад, інтерес у дітей викликають п'єси Дж. Томпсона «Лепрекони», «Будинок із привидами», «Місячне сяйво», «Танцюючі дощові краплі» та ін. Матеріал збірників супроводжується яскравими малюнками, які відбивають зміст музичних творів і які виконані в близькому для дитячого світосприйняття стилі.

Особливо цінним для початкового навчання гри на фортепіано та для осолодіння основами музичної грамоти є матеріал навчально-методичного посібника Л.Баренбойма, Н.Перунової «Путь к музыке» [3]. Його структура містить різноманітний змістовий матеріал, що відповідає віковим особливостям дитини 5–7 років. Так, наприклад, оволодіння музичною грамотою автори починають з оволодіння ритмічного складника музики. Дитині пропонують замислитися над неоднаковим звучанням звуків – коротких і довгих, запам'ятати їх запис. Для закріплення цього матеріалу протягом кількох уроків надають завдання, спрямовані на творче самовиявлення дитини, а саме: *Чергуючи руки, зобрази «динь-дон»; Покажи, що слон уходить; Зиграй на столі пальцями вірші, які ти знаєш* й ін. Зазначений період у навчанні (донотний) викликає інтерес у дитини, якщо її вік 5–6 років і вона має достатньо часу для початкового етапу навчання гри на фортепіано (наприклад, 2 роки навчання в підготовчій групі). Автори аргументують власне бачення початкового етапу навчання так: «...у тісному зв'язку із засвоєнням ритмоінтонаційної сутності музики дитина має бути навчена слідкувати за композиційними особливостями музики, за «подіями», що відбуваються в ній, за перебігом її розвитку, оскільки

розуміння цього – одна з важливіших передумов виразно-осмисленого виконання» [3; С.159]. Таким чином, ми дійшли висновку: навчально-методичний посібник «Путь к музицированию» активно впливає на розвиток мотивації дитини до занять музикою, спонукає її ставити питання про навколишній світ і шукати відповіді на них.

Інтерес для практичної роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку, які навчаються в музичній школі за класом фортепіано, викликає посібник Ф.Кларк, Л.Госс, С.Холланд «Музыкальное дерево» [4]. Автори залучають дитину до музики, до гри на фортепіано за допомогою невеликих за обсягом знань, наприклад, перша тема – «Познайомся, де пишуться ноти *до, фа, соль*». Для закріплення зазначених знань пропонується декілька мелодій. Цікавим у цьому посібнику є те, що пропонується одразу ознайомитися зі скрипковим і басовим ключами; окрім того, до гри залучаються одразу права та ліва рука дитини. Ми вважаємо, що саме цей посібник є ефективним для початкового навчання дітей 5–7 років. Музичні твори мають віршову підтекстовку, тематика відповідає віковим особливостям дитини. Якщо учень має яскраві музичні здібності, учитель у змозі у швидкому темпі ознайомити з основами музичної грамоти й перейти в процесі навчання до посібників з найбільш складним матеріалом.

Проаналізовані посібники представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

«Фортепианная игра» А. Ніколаєва	«Путь к музицированию» Школа гри на фортепіано Л. Баренбойм, Н.Перунова	«Музична школа», Вип. №1-2, автор-упорядник Г. Краснощок	«Музыкальное дерево» Ф.Кларк, Л.Госс, С.Холланд
Загальна характеристика			
Збірка складається з двох частин і розрахована на два роки навчання гри на фортепіано. Складена для дітей шкільного віку.	Школа складається з бесід, кожна з яких присвячена певній темі. Розрахована на один рік навчання для дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Умовно можна розділити на допотний і нотний (вивчення нотної грамоти) періоди. Уся школа побудована на бесідах з учнем, що є цікавим для нього. У кожній бесіді є	Збірка складається з двох частин. Розрахована на засвоєння матеріалу за один рік для дітей шкільного віку.	Посібник складається з дев'яти тем, кожна з яких поетапно розкриває важливі для музичного розвитку та для навчання гри на фортепіано знання. Матеріал у посібнику подається поступово. Так, учні на перших уроках ознайомлюються з нотами <i>фа, соль, до</i> . При цьому зазначені ноти асоціюються з басовим та скрипковим ключами. На

	<p>невеличкі ілюстрації Початкове навчання побудоване на допотному періоді – проспівування пісеньок і підбір на слух</p> <p>Окремо виписані ритмоблоки для простукування ритму.</p> <p>Запис п'єс на двох рядках допомагає дитині швидко оволодіти навичкою читання з листа.</p> <p>Освоєння динаміки проходить завдяки простукуванню ритму із збільшенням гучності, а тільки потім переноситься на інструмент.</p>		<p>закріплення знання наводиться декілька мелодій, які дитина грає одразу двома руками, тобто привчається до гри як правою, так і лівою рукою. Друга тема – ознайомлення з нотами <i>соль</i> (малої октави), <i>ре</i> та <i>ля</i>. Пояснюється, що нові ноти знаходяться «по сусідству» з уже знайомими. І знов достатня кількість п'єс для закріплення. Майже всі п'єси мають підтекстовку, що викликає інтерес до занять у дитини 5–6 років. Цінність збірки полягає і в тому, що має завдання для дитини. Наприклад: <i>другий рядок відрізняється від першого тільки в одному такті. Знайди цей такт. Скажи, якими пальцями треба грати цю п'єсу.</i></p>
<p>Перша частина складається з двох розділів. Перший розділ присвячено початковому етапу навчання – співу і підбиранню мелодій на слух (допотний період), ознайомлення з клавіатурою і нотною грамотою. У другому розділі поміщено складніші п'єси й етюди. Цей</p>	<p>Також є п'єси «Пою і акомпаную», що цікаві учням. У цій школі значну увагу приділено елементарній імпровізації, що надалі допомагає учневі в грі на інструменті. У збірці багато різних загадок і ребусів, що вчать дитину логічно мислити. Під час вивчення</p>	<p>Школа насичена барвистими ілюстраціями, що допомагає образному розвиткові учня. Репертуар і назва творів підібрано під сучасну дитину. Перед кожною п'єсою є пояснення, що корисно знати як учителю, так і учню. Практично всі твори написано з акомпанементом, що дає дитині</p>	<p>Матеріал посібника має рубрику «Повторюємо те, що пізнали». Цікавим для початкового навчання гри на фортепіано є ознайомлення з інтервалами. Так, тема 4 «Знайомся: квінта» дає можливість дитині сприймати ноти не тільки в горизонтальному їх</p>

<p>матеріал спрямовано на закріплення та розвиток отриманих навичок. У другій частині (розрахованої на учнів другого класу) матеріал згруповано за розділами: п'єси, твори великої форми, етюди й ансамблі. У кожному з розділів твори розміщено в порядку поступового ускладнення завдань.</p>	<p>запису нот автор відштовхується від запису ключів на нотному стані (басовий – <i>фа</i>, скрипковий – <i>соль</i>, і центр клавіатури – <i>до</i>).</p>	<p>упевненість у навчанні та викликає зацікавлення. Школу побудовано на поступовому засвоєнні матеріалу. Нота, розмір або тривалість – декілька п'єс на закріплення знань. Кожна частина містить робочий зошит, у якому учень сам або за допомогою батьків засвоює написання нот і закріплює отримані знання на уроці за допомогою розв'язання цікавих ребусів і завдань. Вивчення нот починається від центру клавіатури <i>до</i> і за гамою, що розходиться, <i>до мажор</i> у різні боки. Таким чином, у дитини немає страху перед нотами в басовому ключі. Перша частина – вивчення нот малої, першої октави, засвоєння простих ритмічних угруповань, знаків, штрихів. Друга частина – ускладнення матеріалу, вивчення нової тривалості. Розширення гри на клавіатурі до великої і другої–третьої октави. Засвоєння складних розмірів і штрихів. Додається гра з педаллю.</p>	<p>вимірі, а й у вертикальному, що готує дитячу руку до гри акордів. Особливо цікавим видається матеріал, спрямований на розвиток творчого потенціалу. Наприклад, учню пропонується: <i>створи п'єсу тільки на квінтах</i>. У всій збірці музичні завдання супроводжуються малюнками, які учні можуть розфарбувати. Зазначений збірник вважаємо ідеальним для використання в роботі із зовсім маленькими учнями, навіть з 4-річного віку. Але для учнів, які прийшли навчатися до музичної школи у 8-літньому віці він буде малоцікавим.</p>
---	--	---	--

Недоліками, на наш погляд, є:			
<p>У збірці немає ілюстрацій, що для учня від молодшого шкільного і до шкільного віку робить навчання нудним і нецікавим. Практично відразу автор дає весь матеріал – тривалість нот, паузи, розташування всіх нот на рядках. До перших п'єс запропоновано декілька завдань – темп, ноти різної тривалості, гра на інструменті різними пальцями. Під час початкового навчання учневі складно охопити й виконати декілька завдань. З перших уроків підключається динаміка й альтерація звуків. Не достатньо п'єс на закріплення знань, умінь і навичок.</p>	<p>Не вистачає академічного репертуару. Школа більше підходить для дітей 5–6 років.</p>	<p>Немає доного періоду. Для учнів шкільного віку складно починати відразу з вивчення нот. Немає підтекстовки в п'єсах. Це для учня є складністю, оскільки треба відразу все прораховувати і виконувати декілька завдань.</p>	

Характерними особливостями молодшого шкільного віку є інтенсивний розвиток пізнавальних процесів, що виявляється у бажанні опанувати знання, вміння й навички. І це впливає на розвиток мотивів навчання, розкриття індивідуальних здібностей і особливостей, навичок самоконтролю та самоорганізації. Разом із тим психологи зазначають, що високі вимоги до розумової працездатності дітей цього віку призводять до перевтоми і що опірність стомленню низька.

Учителю з класу фортепіано необхідно володіти різноманітними ігровими прийомами, мати багату уяву, терпіння, щоб уроки по-справжньому стали особистісно та професійно значущими для учня. Розвиток талановитості учня, на думку Г. Нейгауза, означає не тільки навчити його добре грати, але зробити його більш розумним, більш чуйним, більш чесним, більш справедливим, більш стійким [2; С.29]. Це вимагає безумовної любові вчителя до свого учня.

Обираючи навчально-методичний посібник для навчання дітей гри на фортепіано, учитель має врахувати такі чинники: вік учня, його музичні здібності й мотивацію до навчання.

Список використаних джерел:

1. Музична школа Вип. 1-2 Київ, автор-упорядник Г. Краснощок, 2007
2. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога/ Г. Нейгауз; [Послесл. Я. И. Мильштейна, с. 257-299]. - 4-е изд. - М. : Музыка, 1982. - 300 с.
3. Путь к музыке : Кн. с нотами для начинающих обучаться игре на фп.: Беседы с учеником: Советы педагогам / Под общ. ред. Л. Баренбойма. - Л. : Сов. композитор. Ленингр. отд-ние, 1989. - 167 с.
4. Ф.Кларк, Л.Госс, С.Холланд «Музыкальное дерево» Учебник фортепианной игры для начинающих Режим доступа://http://aperock.ucoz.ru/load/klavishnye/f_klark_1_goss_s_kholland_muzykalnoe_derevo_uchebnik_fortepiannoj_igry_dlja_nachinajushhikh/10-1-0-2359
5. Школа игры на фортепиано : Для учащихся дет. муз. шк. / Под общ. ред. А. Николаева. - М. : Кифара, 1994. - 192 с.